

ӘОЖ001.8:

Спабекова Р.С.,* Баубекова Г.М., Абдуалиева М.А.
химия ғ.к., доцент М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
оқытушы М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
PhD, доцент М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
**ЖОҒАРЫ БІЛІМ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ
АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ**

Автор корреспондент: roza_314@mail.ru

Түйін: Білім беру саласында заманауи компьютерлік және телекоммуникациялық технологияларды қолдануға байланысты оқытуда айтарлықтай өзгерістер болып жатыр, оның негізгі функциялары білім беру процесіндегі оқытушының орны мен рөлін өзгертеді. Бастапқы өзгерістер ретінде келесі жағдайларды атап өтуге болады: курстарды дамытудың күрделенуі, оларды дамытудың жаңа дағдылары мен әдістеріне қажеттіліктің туындауы; оқу материалдарының сапасына қойылатын талаптардың артуы; білім беру процесінде білім алушының рөлінің өсуі; әр білім алушымен оқытушының кері байланысын орнату арқылы білім алушыларды қолдау функциясын күшейту.

Қашықтықтан оқыту әдістемесінің негізгі идеясы - ақпараттық ортаны құру, оның ішінде компьютерлік ақпарат көздерін, электронды кітапханаларды, видео және аудио кітапханаларды, кітаптар мен оқу-әдістемелік құралдарды қолдану. Мұндай оқыту ортасы білім алушыларға өз бетінше де, оқытушының басшылығымен де білім алудың ерекше мүмкіндіктерін ұсынады.

Кілттік сөздер: қашықтықтан білім беру, инновациялық формалар, интерактивті оқыту әдістері, оқытудың жаңа технологиялары, оқытудың компьютерлік және тораптық жүйелері.

Кіріспе. Қазіргі уақытта жедел даму дәуірінде және әлемдік индеттің өршуіне байланысты телекоммуникациялық технологиялар, соның ішінде интернет желілері және компьютерлер, оқытудың қашықтықтан оқыту түрі халық арасында барған сайын кең түрде қолданылуда.

Теориялық талдау. Қашықтықтан оқыту - бұл білім берудің ерекше түрі, мұнда білім алушы мен оқытушының өзара әрекеті ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы жүзеге асырылады.

Интернет-технологиялар негізінде қашықтықтан оқыту өз мүмкіндіктерін кеңейтуде және ол болашаққа бағдарланған оқыту жүйесі ретінде қарастырылуда. Қашықтықтан оқыту - бұл нақты білім беру, теледидар және халықаралық интернет технологияларының синтезі. Интернет жоғарыда аталған құралдардың барлық артықшылықтарын біріктіріп, бейнелерді, мәтінді, дыбысты, іздеуді және нақты қарым-қатынасты қолдана отырып, қашықтықтан білім беруде жүйелі, аралас тәсілмен өте сәтті қолданылады [1].

Білім берудің басқа түрлеріне қарағанда, қашықтықтан оқытуда интернетті пайдалану жоспарлауды және үлкен дайындықты қажет етеді.

Интернет арқылы білім алушылармен жұмыс жасайтын оқытушыларға қашықтықтан оқытудың тиімділігі тікелей байланысты. Бұл – білімді, әмбебап дайындығы бар, заманауи педагогикалық және ақпараттық технологияларды игере алатын, жаңа білім беру-танымдық желілік ортада студенттермен жұмыс істеуге психологиялық тұрғыда дайын оқытушылар болуы керек.

Қашықтықтан оқыту арқылы білім алу өте пайдалы және ыңғайлы екендігі сөзсіз. Қашықтықтан оқыту алдағы уақытта дәстүрліге қосымша болуы да мүмкін, бірақ білім берудің дәстүрлі процесін толығымен ауыстыру мүмкін емес [2].

Көптеген ғалымдар мен жоғары оқу орындарының оқытушылары электронды білім беру жүйесіне көшу, жоғары кәсіби деңгейдегі мамандарды даярлауда тиімділіктің айтарлықтай артатындығы туралы айтады. Олардың пікірінше, қашықтан білім берудеңгейінің нәтижелері дәстүрлі сабақтарда студенттер қабылдайтын білім деңгейінің нәтижелерінен кем емес, немесе онан да жоғары болады деп есептейді.

Жоғары оқу орындарында қолдануда тиімді болатын инновациялық формалар – онлайн немесе қашықтықтан оқытудың артықшылықтары иен кемшіліктерін қарастырған және талдаған жөн.

Қазіргі уақытта қашықтықтан оқытуда екі негізгі технология қолданылады:

- *классикалық* - оқулықтар, оқу құралдары, әдістемелік нұсқаулар, аудио және видео материалдарды қолдану. Оқытушы білім алушылардың пошта арқылы жіберілген жұмысын тексереді, телефон арқылы кеңес береді. Олардың бетпе-бет сөйлесуі емтихан сессиясы кезінде ғана жүзеге асады.

- *инновациялық* - интернет технологиясын қолдану. Оқытудың осы түрі көбірек сұранысқа ие болуда [3].

Тәжірибелік бөлім. Қашықтықтан оқытуда интернет технологиясын қолданудың артықшылықтары келесідей:

1. *Көптеген білім алушыларға қол жетімділігі.* Әртүрлі жас топтарындағы адамдарға білім алу мүмкіндігінің болуы. Физикалық қабілеттері шектелген жандарға, мүгедектерге, сондай-ақ оқу мен жұмысты бірге алып жүретін адамдар үшін қашықтықтан оқыту - іс жүзінде білім алудың жалғыз жолы.

2. *Жоғары өнімділігі.* Оқыту процесі соңғы бағдарламалық-техникалық құралдарды қолдана отырып жүргізіледі. Жаңа технологиялар көрнекі ақпаратты жанды және динамикалық етуге мүмкіндік береді. Интернет желілерінің дамуы және жоғары жылдамдықты қол жетімділігі, мультимедиялық технологияны қолдану оқыту ақпаратын қызықты етеді, бұл оқу процесінің тиімділігін арттыруға көмектеседі.

3. *Оқу құнының төмендігі* - басқа қалада тұру, жол шығындары, оқу бөлмелерін жалға алу, университеттің кітапхана қорын пайдалану үшін және т.б., қысқартуға байланысты шығындар азаяды.

4. *Университетті таңдау еркіндігі.* Қай аймақта болсаңыз да, сіз үйден шықпай-ақ, тіпті басқа елде де оқи аласыз. Бұл өте ыңғайлы, білім берудің танымал түрі.

5. *Өз бетінше жұмыс жасау* дағдыларын дамыту қазіргі кезеңде сұранысқа ие. Бұл оқытудың икемді түрі: білім алушы өзі оқу қарқынын анықтайды, жеке тақырыптарға бірнеше рет орала алады және т.б. Сонымен қатар, білім алушылар сабақ уақытына және оқытушыға байланысты болмайды, яғни олар өздеріне ыңғайлы уақытта білім ала алады.

6. *Біліктілігін үздіксіз арттыру мүмкіндігі.* Қазіргі қоғамның даму қарқыны тез арада кәсіби ақпараттың едәуір мөлшері ескіретіндігін тудырады. Бүгінде адамдар өздерінің білімін тұрақты түрде және өмір бойы жаңартып отыруы керек.

7. Зерттелетін материалды сапалы игеруде *әр білім алушыға жеке тұлға ретіндегі көзқарас* көп ықпал етеді. Білім алушылардың интелектісінің деңгейі, практикалық білімдері мен тәжірибелері бірдей емес, сондықтан дәстүрлі сабақтарда кейбір білім алушылар сабақты үлгермейді, ал басқалары топтан озып кетеді. Олардың даму деңгейін ескере отырып, оқытушының жеке тұлғаларға арналған әдіс- тәсілінің арқасында, осы қырларды жоюға болады [4].

Жоғарғы оқу орындары жүйесіне қазіргі кезде қашықтықтан оқытуды белсенді енгізу процессінде, келесідей уақытша қиындықтар туындайды.

1. Білім алушылар мен оқытушылар заманауи дербес компьютерлермен, бағдарламалық құралдармен қамтамасыз етілуі және интернетке ақысыз қол жетімділік болуы керек.

2. Оқытушылар мен білім алушылардың компьютерлік сауаттылығының жеткіліксіздігі. Оқытудың бұл түрінде олар техникалық және бағдарламалық құралдарды шебер игеруі керек.

3. Білім алушылар мен оқытушыларда қашықтықтан оқыту тәжірибесінің жеткіліксіздігі. Олар оқытудың бұл әдісіне дайын емес, сондықтан классикалық білім берудің артықшылығын жақтайды.

4. Қашықтықтан оқыту үшін оқу материалдарының жетіспеуі және сондай-ақ сапалы мультимедиялық курстарды дамыту үшін, оқытуды жүргізе алатын білікті маман

оқытушылар құрамының болмауы.

Қашықтықтан оқытуда интернет технологияларын қолдануды енгізудің қарастырылған қиындықтары уақыт өткен сайын жойылады, бірақ жоғары білім жүйесінде тек классикалық оқыту әдістерін қолдана отырып шешілетін мәселелер де бар.

Қашықтықтан оқытудың классикалық оқыту формаларынан салыстырмалы түрдегі негізгі кемшіліктері.

1. Техникалық және технологиялық, медицина салаларындағы мамандарды даярлауда қашықтан білім беру күмән тудырады және мүмкін емес бағыттарға жатады.

2. Жоғарғы оқу орындарының түлектері болашақ көшбасшылар және олардың жеке тұлға болып қалыптасуы үшін тәрбие жұмысына көп көңіл бөлу керек.

3. Университетте оқу мерзімі - бұл жеке тұлғаны қалыптастыру, іс-шараларға бағытталған тәрбие жұмысы, болашақ көшбасшының азаматтық позициясын қалыптастыру кезеңі. Академиялық және сабақтан тыс уақыттағы командалық жұмысы бағытта жеке тұлғаны дамытуда айтарлықтай ықпал етеді.

4. Білім алушылардың білімін тексеру кезінде, негізгі мәселелердің бірі - аутентификация (ақпаратты растау). Сымның «екінші жағында» кім екенін анықтау мүмкін емес.

5. Зертханалық және практикалық жаттығулардың болмауы, сонымен қатар берілген тапсырмалардың орындалуын үнемі бақылаудың болмауы жатады.

Нәтижелер мен талқылау.

1. Білім алушылар мен оқытушылар арасында нақты байланыстың болмауы. Тікелей байланыста оқытушы материалды эмоционалды түрде ұсына алады, шығармашылық атмосфераны құрады, бұл қашықтан оқу процесін жүргізуде мүмкін емес.

2. Оқытушылардың сурет салу, графиктер, кестелер, анимацияны қолдану, видео, дыбыс және басқалар медиа компоненттері қолдану дағдыларының жетіспеуі. Сонымен қатар, білім алушылардың білімін бақылауда автоматтандырылған тестілеу жүйесін, тест тапсырмаларын құрастыру ережелерін білуі керек.

Қазіргі ақпараттық технологиялар дәуірінде дәл осы технологияларды оқу процесіне енгізу мәселесін ескермеу мүмкін емес, және қандай технологиялар енгізілуі мүмкін және олар қандай қажетті нәтиже беретінін ескеру қажет.

3. Қазіргі уақытта қашықтан оқыту үшін қолданылатын материалдар мысалы, мәтіндер, суреттер, графиктер және фотосуреттер түріндегі дәрістер, оқытудың классикалық (пассивті) әдістерін қолдануға мүмкіндік бермейді; сабақты жүргізетін оқытушы басты болып табылады, ал білім алушылар пассивті рөл атқарады, бұл оқу сапасын жақсартуға ықпал етпейді.

4. Оқытудың белсенді әдістерін қолдану үшін, әр түрлі мамандықтағы мамандар: бағдарламашылар, бейнені өңдеу бойынша, анимация және т.б. мамандар тартылуы керек. Сонымен қатар кәсіби мамандар, ақпараттық қолдау саласындағы әзірлеушілер қажет.

5. Пән бойынша оқыту жүйесін дайындау - көп уақытты қажет етеді. Қазіргі заманауи компьютерлер мен бағдарламалық лицензиялық қамтамасыздандыруды және өтілетін сабақтардың барлық түрлері үшін, электронды материалдарды құру, курстық жобалау, тесттер және бағалау қоры үшін қосымша қаражат керек.

6. Қашықтықтан білім беру студенттерге қазіргі кездегі қиыншылықтарға бейімделуге көмектеседі, тәуелсіздіктерін дамытады және көптеген мүмкіндіктер береді деп санаймын. Көптеген кемшіліктерге қарамай, бұл оқыту форматы жыл сайын сұранысқа ие бола бастайды.

Қорытынды. Сонымен білім алудың кез келген басқа формасы сияқты, қашықтықтан оқытудың көптеген артықшылықтары мен кемшіліктері бар. Осындай сан қырлы, әрі күрделі мәселелерді жүзеге асыруда оқытушының атқарар рөлі орасан. Оған әрі ауыр, әрі жауапты міндет жүктеледі: ол курстың бағдарламасының құрылымын дайындап, оны қашықтықтан білім беру жүйесімен астастырып бейімдейді, оқу үрдісінің барысын қадағалап, тапсырмаларды орындау барысында, өз бетімен бақылау-пысықтау

жұмыстарын орындау жөнінде ұсыныстар береді. Қашықтықтан оқыту тәсілі бойынша жұмыс істейтін оқытушы оқытудың жаңа технологиясын, оқытудың компьютерлік және тораптық жүйелерін жетік біліп, олармен іс жүргізе білуі шарт [5].

Оқу платформасын таңдау өте маңызды. Материалды игеру сапасы білім мазмұны бар платформаға байланысты. Жаңа материалды зерттеу, оқытуды неғұрлым жан-жақты жүзеге асыру, оны жинақтау және тестілеу тек білім беру порталының көмегімен жүзеге асырылады.

Әдебиеттер тізімі:

1 Білім беру ұйымдарына электрондық оқыту жүйесін енгізу жағдайында педагогтардың біліктілігін арттыруды ұйымдастыру әдістемесі. /Ахметова Г.К., Караев Ж.А., Мухамбетжанова С.Т. Алматы: //АҚ «ҰБАО «Өрлеу», 2013.

2 Қазақстан және ТМД елдеріндегі білім беруді ақпараттандырудың IV Халықаралық форумының ғылыми мақалалар жинағы (18-19 б., 38-39 б., 118-119 б., 460-461 б.).

3 Григораш О.В. Система подготовки высококвалифицированных специалистов технических направлений. Высшее образование сегодня. 2014. № 7. С. 41–49.

4 рублин А.И. Формирование организаторских способностей студентов –важного качества будущих руководителей / А.И. Трубилин, О.В. Григораш // (Научный журнал КубГАУ) [Электронныйресурс]. – <http://ej.kubagro.ru/2014/06/pdf/23.pdf>.

5 Spabekova R., Omashova G.Sh, Ponomarenko E.B. Practical experience of studying the course of physics in conditions of credit technology. Scientific Journal of the Modern Education & Research Institute. 15.09.2017. Brussels, Belgium. Pg.39-43.

Аннотация. В связи с применением современных компьютерных и телекоммуникационных технологий в сфере образования происходят существенные изменения в преподавательской деятельности, его основных функциях меняются место и роли преподавателя в учебном процессе. В качестве первостепенных можно отметить следующие изменения: – усложнение деятельности по разработке курсов, необходимость новых навыков и приемов их разработки; – повышение требований к качеству учебных материалов; – возрастание роли обучаемого в учебном процессе; – усиление функции поддержки студента за счет установления обратной связи преподавателя с каждым обучающимся.

Основной идеей методики дистанционного обучения является создание учебной информационной среды, включающей компьютерные информационные источники, электронные библиотеки, видео- и аудиотеки, книги и учебные пособия. Такая учебная среда предоставляет уникальные возможности обучаемым для получения знаний как самостоятельно, так и под руководством преподавателей.

Abstract: In connection with the use of modern computer and telecommunication technologies in the field of education, there are significant changes in teaching, its main functions are changing the place and role of the teacher in the educational process. The following changes can be noted as the primary ones: - the complication of the development of courses, the need for new skills and techniques for their development; - increasing requirements for the quality of educational materials; - the growing role of the student in the educational process; - strengthening the student support function by establishing teacher feedback with each student.

The main idea of the distance learning methodology is the creation of an educational information environment, including computer information sources, electronic libraries, video and audio libraries, books and teaching aids. This learning environment provides unique opportunities for learners to gain knowledge both independently and under the guidance of teachers.